

อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการประเมินผลโครงการป้องกัน และควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความครอบคลุม ความต่อเนื่อง และปัญหาในการดำเนินงานของครูที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรค ไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 และศึกษาความชุกชุมของลูกน้ำยุงลายใน ภาชนะที่มีน้ำขังในโรงเรียน ทำการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่สุ่มได้ จำนวน 11 โรงเรียน จาก 11 กลุ่ม (กลุ่มละ 7-8 โรงเรียน) กลุ่มตัวอย่างครูสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ทำการสัมภาษณ์ได้ 210 คน (ร้อยละ 95.5) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ให้ทำแบบ ทดสอบด้วยตนเองผลการสุ่มตัวอย่างครบ 1,100 คน (ร้อยละ 100.0) ส่วนข้อมูลการสำรวจ ความชุกชุมของลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่มีน้ำขังในโรงเรียนทำการสำรวจเดือนละ 1 ครั้ง ต่อ 1 โรง เรียน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2537-ธันวาคม 2537 จำนวน 88 ครั้ง ครบตามจำนวน จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลโดยแบ่งเป็น 3 หมวด คือ ข้อมูลครู ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย ดังนี้

หมวดที่ 1. ข้อมูลครู

1.1 ข้อมูลลักษณะประชากร ครูที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนมากร้อยละ 95.7 เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย อายุระหว่าง 35-39 ปี มีประสบการณ์รับราชการครูระหว่าง 15-19 ปี สมรส แล้ว การศึกษาส่วนมากร้อยละ 81.4 ปริญญาตรี รายได้ 10,001-15,000 บาท ต่อเดือน เป็นครูประจำชั้น ร้อยละ 74.3 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิรา มังคละศิริ และคณะ (2533) ทำการวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมการค้นหาค้นหาต้นตอประเณปัญหา พบว่าครูส่วนมาก

เป็นเพศหญิง สมรสแล้ว และพบว่าครูที่ดำเนินกิจกรรมในโครงการนี้เป็น ครูประจำชั้นมากที่สุด พบร้อยละ 74.3 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของอภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ(2537) ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนปีการศึกษา 2536 โดยทำการประเมินโรงเรียนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานโรคติดต่อเขต 5 จำนวน 225 โรงเรียน พบว่าครูที่ดำเนินกิจกรรมส่วนมากเป็นครูอนามัย และครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สพช.)

1.2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญซึ่งครูที่ดำเนินงานควรรับทราบและทำความเข้าใจ จากการศึกษาพบว่า

ครูร้อยละ 71.9 ทราบว่ามีโครงการร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในสถานศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ และบอกได้ว่าระยะเวลาดำเนินโครงการอยู่ ในช่วง พ.ศ. 2535-2539 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) ที่พบว่าครูส่วนมาก ร้อยละ 70.2 ทราบ ว่ามีโครงการร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูที่ดำเนินกิจกรรม ร้อยละ 70.9 ทราบเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน โดยบอกวัตถุประสงค์ได้ถูกต้องและใกล้เคียง โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ ข้อ 2 ของโครงการ ที่ระบุไว้ เพื่อให้เด็กเรียน ครู มีความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ซึ่งการทราบและเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการจะทำให้ครูที่ดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Howell, K.A. and Martin, J.E. (1988) ซึ่งทำการประเมินผลการบริการสุขภาพในโรงเรียนในรัฐเวอร์จิเนีย สรุปว่า ควรมีการให้ความรู้และชี้แจงวัตถุประสงค์เกี่ยวกับโครงการสุขภาพแก่บุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู พยาบาลประจำโรงเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสุขภาพของโรงเรียนให้ตรงกัน เพื่อให้การดำเนินงานสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน พบว่าครู ร้อยละ 66.7 มีการจัดทำแผนดำเนินงานประจำปี โดยจัดรวมไว้กับแผนงานอนามัยโรงเรียน และมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนก่อนจัดทำแผนประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ อภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) ที่พบว่าโรงเรียนมีการจัดทำแผนดำเนินงานโรคไข้เลือดออกรวมไว้กับแผนงานอนามัยโรงเรียน ร้อยละ 59.9 นอกจากนี้ยังพบว่าการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนการจัดทำแผนเพียงร้อยละ 32.2 เท่านั้น มีครูร้อยละ 51.9 ที่ตอบว่าไม่ทราบว่ามีการประสานงานก่อนทำแผนทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้ประสานงานจัดทำแผนกับผู้ปฏิบัติงาน เป็นคนละกลุ่มกันกับครูผู้ปฏิบัติงาน

การจัดการอบรม เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและการดำเนินโครงการ โดยหน่วยงานต้นสังกัดและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบโรงเรียน พบว่า หน่วยงานต้นสังกัด และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีการจัดอบรมให้แก่ ครู เพียงร้อยละ 40.5 เท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยคาดว่ายังไม่ครอบคลุมครูที่ดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นครูที่เกี่ยวข้องและครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ทั้งหมด Howell, K.A. and Martin, J.E. (1988) กล่าวว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดให้มีการอบรมแก่ ครู และครูพยาบาล หรือครูอื่น ๆ ที่รับผิดชอบโครงการสุขภาพของโรงเรียน การได้รับการอบรมความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีครูเพียงร้อยละ 20.0 เท่านั้นที่ได้รับการอบรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหน่วยงานต้นสังกัดไม่มีการจัดอบรมความรู้ใหม่ หรือฟื้นฟูความรู้อย่างทั่วถึงจึงมีปริมาณการได้รับการอบรมน้อย และสาเหตุอีกส่วนหนึ่งจากการสอบถามครูพบว่าบางโรงเรียนจะส่งเฉพาะครูหัวหน้าสายชั้นไปอบรม หรือส่งเฉพาะครูสอนวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือ ครูประจำชั้นคนใดคนหนึ่ง หรือบางโรงเรียนส่งเฉพาะครูอนามัยไปอบรมคนเดียวเท่านั้น และครูดังกล่าวที่ไปอบรมไม่สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องโครงการหรือการป้องกันควบคุมโรคให้แก่ ครูคนอื่น ๆ ที่ดำเนินกิจกรรมต่อไป ผู้วิจัยคิดว่า การจัดอบรมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าครูไม่มีความรู้ความเข้าใจการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอาจไม่ถูกต้อง การมีประสบการณ์สอนเรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่าครูร้อยละ 58.6 เคยมีประสบการณ์สอนเรื่องโรคไข้เลือดออกมาก่อน โดยจะสอนในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สข.) ซึ่งมีเนื้อหาการสอนบรรจุไว้ในวิชานี้แต่เนื้อหาไม่มากนักโดยเฉพาะวิธีการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง จากการศึกษาของ ปิยานี สมบูรณ์ทรัพย์ (2530) ได้ทำการศึกษาความคาดหวังและการปฏิบัติในการจัดและดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 10 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการสุขภาพมาก่อนจะมีความเข้าใจและมีความชำนาญในการดำเนินงานสุขภาพอื่น ๆ ได้เร็วกว่าครูที่ไม่มีประสบการณ์สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

นอกจากนี้ยังพบว่าครูร้อยละ 77.6 ที่ทราบและระบุได้ถูกต้องว่าหน่วยงานสาธารณสุข ได้ที่รับผิดชอบงานอนามัยในโรงเรียนของตน การที่ครูรู้จักหรือคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ที่รับผิดชอบในโรงเรียนน่าจะมีผลดีต่อทั้งสองฝ่ายในการติดต่อประสานงาน หรือการขอความร่วมมือ ช่วยเหลือในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

1.3 ความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน มีทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ การเรียนการสอนนักเรียน การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การให้แบบการบ้านอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน (อสร.) การให้แบบการบ้าน

นักเรียนสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่บ้าน พบว่า

1.3.1 ความครอบคลุมของกิจกรรม

กิจกรรมการสอน พบว่าครู ร้อยละ 89.5 ทำการสอนเรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสินและคณะ (2537) พบว่าในภาคต้นครูมีกิจกรรมการสอนเพียงร้อยละ 31.9 ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าครูที่ไม่มีกิจกรรมการสอน จะเป็นครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งครูบางคนตอบว่า เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ยังเล็ก บางครั้งสอนแล้วไม่ค่อยรู้เรื่อง ครูบางคนตอบว่า ไม่ได้จัดทำตารางสอนไว้จึงไม่มีชั่วโมงสอน สื่อที่ใช้ในการสอนส่วนมากยังใช้หนังสือสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สพช.) มีครูร้อยละ 74.4 นำหนังสือดังกล่าวมาใช้ในการสอน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาในการให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน ยังมีไม่ครอบคลุมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงจากการศึกษาปัญหาของครู พบว่าส่วนมากยังขาดคู่มือการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษา ที่จะใช้เป็นสื่อในการสอน ผู้วิจัยคิดว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบควรให้ความสำคัญและติดตาม ให้การสนับสนุน ให้ครูมีคู่มือให้ทั่วถึงทุกโรงเรียนเพื่อครูจะได้ นำคู่มือดังกล่าวไปเป็นคู่มือประกอบการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหา โดยเฉพาะวิธีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก

กิจกรรมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่าครูและนักเรียน ทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงทางกายภาพ โดยไม่ใช้สารเคมีทั้งภายใน ภายนอกอาคาร และบริเวณรอบๆ ในโรงเรียน ครอบคลุมพื้นที่ ร้อยละ 46.7 เท่านั้น ซึ่ง สมเกียรติ บุญยะบัญชา และวิรัตน์ สมุทรพงษ์ (2536) กล่าวไว้ว่า ลูกน้ำยุงลายอาศัยอยู่ในที่ขังน้ำตื้นน้ำใช้ภายในบริเวณที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือน โรงเรียน วงจรชีวิตของยุงลายจึงวนเวียนอยู่ใกล้ชิดกับคนและในอาคารที่อยู่ใกล้เคียงกันโดยทั่วไปยุงมักบินไปไม่เกิน 100 เมตร ดังนั้นถ้าหากมีการควบคุมยุงลายให้ได้ผลจะต้องทำการควบคุมยุงและลูกน้ำยุงให้ครอบคลุมทุกอาคารบ้านเรือน ยุงจึงจะลดลงหรือหมดไปจากชุมชนได้ ซึ่งการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของครูและนักเรียน ผู้วิจัยคิดว่ายังครอบคลุมพื้นที่ไม่ถึงร้อยละ 50 ของโรงเรียนโดยมีครูเพียงร้อยละ 22.8 ที่สำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงพร้อมนักเรียน มีครู ร้อยละ 57.0 ให้นักเรียนสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่านักเรียนอาจจะสำรวจเฉพาะในห้องของตนเองหรือเฉพาะภายในอาคาร และการให้นักเรียนสำรวจกันเองอาจสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงไม่ถูกวิธีและทำการสำรวจไม่ถึง

กิจกรรมการให้แบบการบ้านอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน(อสร.) ทำ

การสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียน อาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียนเป็นนักเรียนในห้องเรียนที่ถูกคัดเลือกให้ไปรับการอบรมเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ทางด้านอนามัย เพื่อทำหน้าที่ทางด้านอนามัยในห้องเรียนจึงถูกคัดเลือกให้ดำเนินงานสุขภาพแทนเพื่อนนักเรียนในห้อง โดยจะได้รับแบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียน จากการสอบถามจำนวน อสร.แต่ละห้องเรียน พบว่าจะมี อสร.ห้องเรียนละ 3-5 คนเท่านั้นน่าจะได้รับการแบบสำรวจทุกคน แต่จากการศึกษาพบว่ามีครู ร้อยละ 58.1 ให้แบบสำรวจแก่ อสร. เข้าเกณฑ์มากกว่า ร้อยละ 50 ของ อสร.ในห้องเรียนนั้น ๆ ครูที่ไม่ให้แบบการบ้าน อสร. ครูบางท่านตอบว่ามีแบบสำรวจ ไม่มีเวลา และมีงานสอนมาก

กิจกรรมการให้แบบการบ้านนักเรียนสำรวจ และกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่บ้านตามเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 50 ของนักเรียนในห้อง พบว่ามีครู ร้อยละ 58.1 ที่ให้แบบการบ้านครอบคลุมนักเรียนมากกว่าร้อยละ 50 ของนักเรียนในห้อง ซึ่งผู้วิจัยคิดว่ากรการให้แบบการบ้านนักเรียนไปสำรวจที่บ้านสามารถนำแบบฟอร์มมาหาค่าดัชนีได้ และการให้แบบการบ้านนักเรียนไปที่บ้าน ยังมีประโยชน์อื่นอีกมากเพราะในแบบสำรวจยังมีคำแนะนำในการกำจัดลูกน้ำยุงลายโดยวิธีง่าย ๆ ทำให้นักเรียนและผู้ปกครองสามารถอ่านเข้าใจง่าย และนำไปปฏิบัติในครอบครัวเพื่อให้เกิดผลต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าควรจะมีการให้แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แก่นักเรียนให้ครอบคลุมนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายทุกคนจากการสัมภาษณ์ครู พบว่าโรงเรียนมีปัญหาในการรับการสนับสนุนแบบฟอร์มสำรวจของนักเรียน เพราะนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 มีจำนวนมากถ้าเป็นไปได้ในทางปฏิบัติทั้งกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการน่าจะมียงบประมาณสนับสนุนในกิจกรรมนี้ให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้นำแบบฟอร์มดังกล่าวมาสรุป ประเมินผลนำเสนอผู้บริหารและครูในโรงเรียนทราบเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการสำรวจนี้

ความครอบคลุมของการดำเนินกิจกรรม พบว่าครูคนเดียวกันที่ดำเนินกิจกรรมเข้าเกณฑ์ความครอบคลุมทั้ง 4 กิจกรรม ซึ่งครบวงจรในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของโครงการ ร้อยละ 27.1 และพบว่าโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ของแต่ละกิจกรรม 4 โรงเรียน ร้อยละ 36.4 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) ทำการศึกษาไว้ พบว่าการดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกครอบคลุมทุกกิจกรรมร้อยละ 25.8 จากความครอบคลุมกิจกรรมดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่ายังอยู่ในระดับต่ำมาก กลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการควรจะมีการทบทวนกระบวนการดำเนินงานต่อไป

1.3.2 ความต่อเนื่องของกิจกรรม

กิจกรรมการสอน การที่จะให้นักเรียนเกิดความรู้และมีการปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจนคิดเป็นนิสัยจะต้องมีการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่า มีครูที่มีกิจกรรมการสอนตามเกณฑ์ มีเพียงร้อยละ 47.6 เท่านั้น โดยมีปัญหาสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญจีน เตชะกัมภุช (2529) ซึ่งได้ทำการศึกษาโครงการสุขภาพในโรงเรียน ประถมศึกษาของสี่จังหวัดภาคใต้ พบว่าการจัดกิจกรรมสุขภาพในโรงเรียน ไม่มีการจัดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการดำเนินโครงการ ไม่มีเวลา และไม่มีคนรับผิดชอบดำเนินการโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของกองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรคติดต่อ และฝ่ายเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลมาหาราชนครราชสีมา (2531) ซึ่งทำการศึกษาความเป็นไปได้ และประสิทธิภาพในการควบคุมโรคไข้เลือดออก ในเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา พบว่าองค์กร ครูและอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน (อสร.) ยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และองค์กรในโรงเรียนยังไม่สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ แตกต่างจากการศึกษาของ รุจิรา มิ่งคละศิริ และคณะ (2533) ที่ทำการศึกษพบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถบูรณาการการเรียน การสอน เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน เข้าไปในหลักสูตรได้อย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจาก โครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกนี้เป็นโครงการที่ดำเนินการให้ครอบคลุมโรงเรียนจำนวนมากและมีปัญหาขาดการติดตามนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่ การจัดทำแผน คุรขาดความรู้

กิจกรรมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในโรงเรียน การสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายนั้น สมเกียรติ บุญอยู่บัญชา และวิรัตน์ สมุทรพงษ์ (2536) กล่าวว่าระดับความชุกชุมของยุงลาย จะมีระดับสูงอย่างรวดเร็ว เริ่มตั้งแต่แรกที่ฝนตกประมาณ เดือน พฤษภาคม เป็นต้นไป ถึงกันยายน ดังนั้น ถ้ามีการควบคุม และกำจัดลูกน้ำยุงลายตั้งแต่เริ่มฝนตกจะทำให้ความชุกชุมของลูกน้ำยุงลดลงในระดับหนึ่งแล้วการรณรงค์ควบคุมอย่างจริงจัง ก็จะสามารถลดลูกน้ำยุงลายได้ถึงร้อยละ 70 ถ้าดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และลูกน้ำยุงจะลดลงต่ำได้ตลอดปี จากการศึกษาความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายขึ้นในโรงเรียนโดยครูและนักเรียน พบว่ามีครูร้อยละ 47.6 ที่ตอบว่าดำเนินกิจกรรมตามเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง ในการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายนั้นส่วนมากร้อยละ 57.0 ครูจะมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการสำรวจ มีบางโรงเรียนที่ให้ อสร. เป็นผู้สำรวจ ผู้วิจัยคิดว่าครูน่าจะติดตามหรือนำนักเรียนสำรวจด้วยเพราะ การให้นักเรียนสำรวจกันเองคงจะไม่ทั่วทุกห้อง หรือทุกอาคาร เพราะยังมีกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในโครงการคือชั้นอนุบาล

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 หรือตามห้องสมุดห้องพยาบาล ห้องพักครู อาจจะไม่มีการสำรวจลูกน้ำยุง และทำการกำจัดลูกน้ำยุงได้ทั่วถึงจากการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสินและคณะ (2537) พบว่า กิจกรรมการสำรวจและการรณรงค์ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ในภาคต้นทำอย่างต่อเนื่องร้อยละ 63.3 ส่วนในภาคปลายมีความต่อเนื่อง ร้อยละ 93.3 ซึ่งต่างจากการศึกษาคั้งนี้ จากการสอบถามครู ครูส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ค่อยมีเวลาดำเนินการสอนมีมาก ทำงานไม่ทัน โดยเฉพาะถ้าจะให้ไปสำรวจบริเวณอื่น ๆ ด้วยไม่มีเวลาดำเนินงาน นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้าไปช่วยในช่วงที่โรงเรียนมีการรณรงค์กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี น่าจะมีการประสานงานในการร่วมมือกันต่อไป

กิจกรรมการให้แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง อาสาสมัครสาธารณสุขโรงเรียน (อสร.) ทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่าครูให้แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงแก่ อสร. ตามเกณฑ์ อย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 88.2 สอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิรา มิ่งคละศิริและคณะ (2533) พบว่า ครูสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และอสร. ทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทุกเดือน และอสร. สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแบบได้ครบถ้วนถูกต้องร้อยละ 85.2 ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่าสาเหตุมาจาก กิจกรรมในโครงการดำเนินการสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ซึ่งมีจำนวนห้องเรียน และจำนวน อสร. มากขึ้นความต่อเนื่องจึงมีน้อยลง และจากการสอบถามครูพบว่าแบบสำรวจมีไม่พอ และไม่มีเวลาครูบางคนตอบว่าลืม

กิจกรรมการให้แบบการบ้านนักเรียน ไปสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ภายที่บ้านนักเรียน ซึ่งตามเกณฑ์กำหนดไว้ต้องปฏิบัติ 1-2 ครั้งต่อ 1 เทอม ตามแผนป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของจังหวัด ปรากฏว่ามีครูให้แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ต่อเนื่องเพียงร้อยละ 56.2 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของรุจิรา มิ่งคละศิริ (2533) ที่พบว่าครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้แบบสำรวจแก่นักเรียนไปสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ที่บ้านครบทุกคนทุกห้องเรียน และนักเรียนสามารถแก้ปัญหา ได้ตามแบบสำรวจได้ร้อยละ 81.06

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจะลดจำนวนแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และลดจำนวนลูกน้ำยุง ภายโดยให้นักเรียนทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงนั้น จะต้องมีการดำเนินการทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนด้วย จึงจะเกิดผลดีการให้แบบสำรวจนักเรียนไปสำรวจที่บ้านอย่างต่อเนื่อง จะทำให้นักเรียน และผู้ปกครองเกิดความตระหนัก และสนใจในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจนเกิดเป็นนิสัยที่จะดำเนินการต่อไปได้เอง และสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากการศึกษาของ วิจิต มธุรสภรณ์ (2519) ได้ศึกษาผลการให้สุขศึกษาในโรงเรียน เพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในเขตสุขาภิบาล จังหวัดนครปฐมโดยการสอนและ

แจกแบบฝึกหัดให้นักเรียน ไปสำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่บ้านในวันศุกร์ แล้วนำมาส่งครูในวันจันทร์ ทำการศึกษา ครบ 1 ปี และมีการประเมินผลพบว่าความชุกชุมของลูกน้ำยุง และจำนวนแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลดลง และมีการเปลี่ยนแปลงของความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของประชาชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากนักเรียน

พบว่ามีการดำเนินงานกิจกรรมต่อเนื่องสม่ำเสมอครบตามเกณฑ์ทั้ง 4 กิจกรรมร้อยละ 21.0 และมีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน ตามเกณฑ์ความต่อเนื่อง ร้อยละ 80 ขึ้นไป ครบทั้ง 4 กิจกรรม มี 4 โรงเรียน (ร้อยละ 36.4) และเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมครอบคลุม แต่ความต่อเนื่องสม่ำเสมอของการดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยคิดว่ายังอยู่ในระดับต่ำ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงการต่อไปได้

1.4 ความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครู

พบว่า ครูมีปัญหาในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 76.7 รองลงมาคือมีระดับปัญหามากเมื่อนำปัญหามาพิจารณารายชื่อพบปัญหาเกี่ยวกับ ขาดสิ่งสนับสนุน โดยเฉพาะ แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียนและอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน(อสร.) ทรายอะเบท ปลาหางนกยูง ขาดการติดตามนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่ ขาดการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการให้เข้าใจ และขาดการอบรมความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ(2537) พบว่าโรงเรียนยังขาดสิ่งสนับสนุนเช่น สื่อการสอน เคมีภัณฑ์ ขาดความรู้ทางวิชาการ ขาดการติดตามนิเทศจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และพบว่าระดับปัญหามี ร้อยละ 25.0 ส่วนในภาคปลายร้อยละ 42.0 นอกจากนี้การศึกษานี้ยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ ทิพา จันทคามิ (2525) ซึ่งทำการศึกษาโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่าปัญหาของการดำเนินงานสุขภาพในโรงเรียนคือ ขาดเอกสารและอุปกรณ์สนับสนุน ไม่มีสถานที่ค้นคว้าความรู้ทางด้านสุขภาพ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมโครงการสุขภาพที่ดำเนินการอยู่ในเขตนั้น ขาดความร่วมมือและขาดการติดตามนิเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวของครูที่มีต่อโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน ผู้วิจัยคิดว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนของจังหวัดและหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่จากกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาก่อนจะสิ้นสุดโครงการในปี 2539 ซึ่งถ้าปล่อยให้เป็นอยู่ในปัจจุบัน การดำเนินโครงการอาจจะไม่บรรลุเป้า

หมายที่กำหนดไว้ อัตราร่วงด้วยโรคไข้เลือดออกในเด็กนักเรียนอาจไม่ลดลง

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลประชากรของครูกับความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ระดับชั้นปีเศษ ประเภทครู ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่า ในการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการสุขภาพเป็นงานที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติของครูไม่ใช่เป็นกิจกรรมในหลักสูตรของโรงเรียนโดยตรง ดังนั้นการจะดำเนินกิจกรรมในโครงการสุขภาพให้ครอบคลุมและต่อเนื่องของครูแต่ละคนจึงไม่ต่างกัน

พบว่าอายุประสบการณ์รับราชการ มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยเฉพาะกลุ่มครูที่มีอายุในช่วง 35-45 ปี ซึ่งจะมีประสบการณ์รับราชการในช่วงอายุ 15-25 ปี ผู้วิจัยคาดว่ากลุ่มครูที่มีอายุในช่วงนี้เป็นวัยที่มีความชำนาญในด้านการสอนและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานในระดับหนึ่ง จึงมีความตระหนัก และมีความรับผิดชอบ มีความสนใจต่อสุขภาพ และหน้าที่การงาน จึงให้ความสนใจในการดำเนินงานทางด้านโครงการสุขภาพนี้ และดำเนินงานได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของโครงการกับความครอบคลุม และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า การทราบและเข้าใจจุดมุ่งหมายของโครงการ มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าถ้าครูมีความเข้าใจเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของโครงการจะทำให้ครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 นำไปปฏิบัติกิจกรรมให้ครอบคลุมและต่อเนื่องได้ ถ้ามีการชี้แจงให้ครูทุกคนทราบ

การจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของการดำเนินงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าถ้ามีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานให้ครูที่ดำเนินกิจกรรมทราบว่า จะดำเนินกิจกรรมในช่วงระยะเวลาใดจะทำให้กิจกรรมต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิรา มิ่งคละศิริ และคณะ (2536) พบว่าการจัดทำแผนการสอนและคู่มือการสอนให้ครูทำให้ครูดำเนินกิจกรรมไปตามแผนอย่างต่อเนื่องได้

การประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขที่รับผิดชอบโรงเรียนก่อนจัดทำแผน จากการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) เพราะการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน จะทำให้โรงเรียนทราบว่า จะจัดทำแผนดำเนินการอะไรในช่วงเวลาไหน เพื่อให้มีความครอบคลุมและต่อเนื่องซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก สอดคล้องกับการศึกษาของอภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) ที่พบว่าการประสานงานที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งภาคต้น และภาคปลายของปีการศึกษานั้น ๆ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ถ้าโรงเรียนตั้งกรรมการให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ จะทำให้มีการติดตามการปฏิบัติงานทั้งครูและนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายตามแผนงานที่จัดทำไว้ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เกิดความครอบคลุม และต่อเนื่องมากขึ้นกว่าเดิม

การจัดอบรมการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของโครงการให้แก่ครู โดยหน่วยงานต้นสังกัดร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จากการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ทั้งนี้เพราะมีการจัดการอบรมน้อย ครั้ง ครูที่ถูกส่งไปอบรมมีเพียงตัวแทน โรงเรียนละ 1-2 คนเท่านั้น และครูที่ไปอบรมไม่มีการชี้แจงให้ครูคนอื่น ๆ ทราบ การจัดอบรมจึงไม่ครอบคลุมกลุ่มครูที่ดำเนินงานในโรงเรียน การเคยเข้ารับการอบรมความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครูมีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่อง ในการดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) เพราะการจัดการอบรมทำให้ครูมีความรู้ทำให้ครูลดความสับสนและการปฏิบัติได้ถูกขั้นตอน มีความรู้ที่ถูกต้องในการถ่ายทอดให้นักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) และการศึกษาของ รุจิรา มังคละศิริและคณะ (2533)

การมีประสบการณ์สอนเรื่องโรคไข้เลือดออก จากการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์สอนเรื่องโรคไข้เลือดออกมาก่อนมีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์สอนจะมีความชำนาญความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้ดีกว่า

การประเมินผลโครงการฯ จากการศึกษาพบว่า การประเมินผลโครงการมีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมกิจกรรม และมีความสัมพันธ์กับความต่อเนื่องของกิจกรรม เพราะการติดตามประเมินผลโครงการประจำปี จะทำให้ครูมีความลดความสับสน และทราบว่ากิจกรรมใดยังไม่ได้ดำเนินการหรือดำเนินการไปแล้ว และทำให้ทราบว่ามีปัญหาในขั้นตอนใดบ้างที่ทำให้การดำเนินงานยังไม่ต่อเนื่องและครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประทุม รอดประเสริฐ (2531) และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า โครงการต่าง ๆ ต้องได้รับการประ

เมินผล เพราะการประเมินผลโครงการ จะทำให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานทราบข้อมูล ทราบความก้าวหน้าของงาน ทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบ ทราบผลที่ได้รับเมื่อเทียบกับแผนงานหรือเป้าหมายของโครงการฯ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ปรับปรุง แก้ไขโครงการฯ ต่อไปให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับปัญหา ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรม

จากการศึกษาพบว่า ระดับปัญหาในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ทั้งนี้เนื่องมาจากครูที่มีปัญหาในการดำเนินงาน เช่น ความไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายการดำเนินงาน การขาดอุปกรณ์ หรือสิ่งสนับสนุน ขาดความรู้ความเข้าใจเพราะไม่ได้รับการอบรม การติดตามนิเทศสนับสนุนให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามขั้นตอนดังนั้นจึงไม่ครอบคลุมกิจกรรมและไม่ต่อเนื่องกิจกรรมดังกล่าว และยังพบว่าครูที่ดำเนินกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง จะมีปัญหาในการดำเนินงานมากกว่าครูที่ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง การศึกษาของอภิชาติ เมฆมาสิน และคณะ (2537) พบว่า ถ้าเกิดปัญหาอุปสรรคในการสนับสนุนสื่อ เคมีภัณฑ์ ความรู้ทางวิชาการ การดำเนินงานจะขาดตอนไม่ต่อเนื่อง

หมวดที่ 2 ข้อมูลนักเรียน

2.1 ข้อมูลประชากรนักเรียน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 มีสัดส่วนเท่า ๆ กัน และเพศหญิงกับเพศชายมีสัดส่วนเท่ากัน สถานภาพความเป็นนักเรียนพบว่า เป็นนักเรียนมากกว่าอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน (อสร.) ร้อยละ 91.5 และ 8.5 ตามลำดับ ส่วนอายุพบว่านักเรียนมีอายุเฉลี่ย 10.2 ปี ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 10-11 ปี ร้อยละ 49.8 พบว่านักเรียนมีอายุต่ำสุด 8 ปี อายุสูงสุด 13 ปี ซึ่งเป็นไปตามระดับการศึกษาที่สัมพันธ์กับชั้นปีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6

2.2 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ในหมวดที่ 1 ได้ศึกษาความครอบคลุมและความต่อเนื่องของการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่ามีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มี 4 โรงเรียน (ร้อยละ 36.4) มีนักเรียน 218 คน (19.8) มีโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง 7 โรงเรียน (63.6) มีนักเรียน 882 คน (ร้อยละ 80.2) จึงการวิเคราะห์ข้อมูลออก 2 กลุ่ม คือนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่จัดกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง และนักเรียนในกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง

ในหมวดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก พบว่านักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่านักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง จะมีเฉพาะความรู้เกี่ยวกับทรายอะเบทที่นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มตอบไม่ถูกต้อง โดยกลุ่มแรกตอบถูกร้อยละ 67.4 กลุ่มหลังตอบถูกเพียงร้อยละ 57.5 สาเหตุอาจจะเนื่องมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ทรายอะเบทมาก่อน โดยมากจะทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงโดยวิธีกายภาพมากกว่าวิธีทางเคมี ความรู้ในเรื่องดังกล่าวจึงน้อย หรืออาจจะมีสาเหตุมาจากครูไม่มีตัวอย่างทรายอะเบทมาสอน หรือมาใช้ในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เพราะจากหมวดที่ 1 เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานของครู พบว่าครูมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดสิ่งสนับสนุนเรื่องทรายอะเบท แต่ในหมวดความรู้ทั่วไปของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี นักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มีความรู้ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 50.4 ส่วนนักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 44.3 แตกต่างจากการศึกษาของ รุจิรา มิ่งคละศิริและคณะ (2533) พบว่าความรู้ทั่วไปของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 80

หมวดความรู้เกี่ยวกับการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่า กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มีความรู้ในหมวดนี้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 25.7 ส่วนนักเรียนในโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง จะมีคะแนนในหมวดนี้อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำมี ร้อยละ 41.3 พบว่านักเรียนตอบคำถามในหมวดนี้แต่ละข้อถูกต้องมีน้อย สาเหตุที่นักเรียนมีคะแนนในหมวดนี้ต่ำ อาจจะเป็นเนื่องมาจากกิจกรรมของครู ทั้ง 4 กิจกรรม คือ การเรียนการสอนการนำนักเรียนและอสร.สำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ซึ่งครูในหมวดที่ 1 ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมเพียง ร้อยละ 27.1 และดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องเพียง ร้อยละ 21.0 เท่านั้น จึงส่งผลถึงความรู้ของนักเรียน ที่มีความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกทั้งสองกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ และต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ ซึ่งแตกต่าง

จากการศึกษาของ รุจิรา มังคละศิริ และคณะ(2533) พบว่าโดยความรู้ในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 76.1

2.3 ทักษะคิดต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

ทักษะคิดเชิงบวก ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม คือนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมไม่ต่อเนื่อง และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องเห็นด้วยมากที่สุดคือ การช่วยกันกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายจะป้องกันไม่ให้นักเรียนป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก โดยกลุ่มแรกเห็นด้วยร้อยละ 84.0 กลุ่มหลังเห็นด้วย ร้อยละ 88.1 ทักษะคิดเชิงลบ ข้อที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุดคือนักเรียนควรได้รับสิ่งตอบแทนทุกครั้งที่ทำกรสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง โดยนักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่องเห็นด้วย ร้อยละ 40.5 นักเรียนกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องเห็นด้วย ร้อยละ 60.6 ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ยังไม่เข้าใจและไม่ยอมรับว่าการปฏิบัติในการป้องกันไข้เลือดออก จะต้องได้รับสิ่งตอบแทน อาจจะเป็นรางวัลหรือคะแนน น่าจะมีสาเหตุมาจากนักเรียนยังได้รับการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องหรือไม่ถูกต้อง ส่งผลถึงมีทัศนคติของนักเรียนที่ยังไม่ถูกต้อง เมื่อนำคะแนนมาจัดระดับทัศนคติพบว่า คะแนนทัศนคติของทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 87.2 เท่ากัน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ รุจิรา มังคละศิริ และคณะ(2533)พบว่าคะแนนเจตคติของนักเรียนในอยู่ในเกณฑ์ดี ดังนั้นครูที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจที่จะดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การเรียนการสอนให้ต่อเนื่องให้นักเรียนเข้าใจ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อยอมรับนำไปปฏิบัติจนเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตน สามารถปลูกฝังเจตคติที่ดีแก่นักเรียน ในการร่วมกันป้องกันและควบคุมเผยแพร่โรคในสถานศึกษา ตลอดจนถึงชุมชนซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ถาวร อันมีผลกระทบต่อโครงการสุขภาพอื่น ๆ ของประเทศต่อไป

2.4 การปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

การได้รับการสอน การเคยสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การเคยได้รับการบ้านสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของอาสาสมัครสาธารณสุข ในโรงเรียน (อสร.) และการเคยได้รับแบบการบ้านสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียน พบว่าในนักเรียนกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง ได้ปฏิบัติกิจกรรมมากกว่านักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมไม่ครอบคลุมไม่ต่อเนื่องทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้

เลือดออกของครุฑในหมวดที่ 1 โดยครุฑที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องจะเป็นครุฑที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันกับนักเรียนกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องจึงส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวด้วย

2.5 เปรียบเทียบข้อมูลความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ระหว่างนักเรียนในโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง และนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง

ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ของนักเรียนกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมของครุฑในกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง และกลุ่มครุฑที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ และการปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนทัศนคติของนักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยการทำให้ความรู้และนำนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกต่อไป

หมวดที่ 3 ข้อมูลความชุกชุมลูกน้ำยุงลาย

จากการสำรวจความชุกชุมลูกน้ำยุงลายในโรงเรียน 11 โรงเรียน 88 ครั้ง พบดังนี้

3.1 แหล่งเพาะพันธุ์ยุง

พบว่าภาษาณะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่พบมากที่สุดคือ แจกันพลูด่าง ร้อยละ 60.2 รองลงมาคือ ภาษาณะกักเก็บน้ำใช้ในห้องน้ำห้องส้วม ร้อยละ 26.6 สอดคล้องกับการศึกษาของ ถนอม มารีตันและคณะ (2535) และสอดคล้องกับการศึกษาของ รุจิรา มิ่งคณะศิริและคณะ (2533) พบว่าภาษาณะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียนที่พบมากที่สุดคือแจกันพลูด่าง รองลงมาคือภาษาณะกักเก็บน้ำใช้ในห้องน้ำห้องส้วม

3.2 ภาวะที่พบลูกน้ำยุง

ภาวะที่พบว่ามีลูกน้ำยุงมากที่สุดคือ แจกันพลูด่าง ร้อยละ 69.1 รองลงมาคือภาชนะใส่น้ำใช้ 26.6 และจานรองกระถางต้นไม้ ร้อยละ 3.3 สอดคล้องกับการศึกษาของ ถนนอมาร์รัตน์และคณะ (2533) และรุจิรา มิ่งคละศิริ และคณะ (2533) พบว่า แหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียนที่มีลูกน้ำยุงลายมากที่สุดคือ แจกันพลูด่าง ภาชนะกักเก็บน้ำใช้ในห้องน้ำห้องส้วม

บริเวณที่พบภาวะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยเฉพาะแจกันแช่พลูด่าง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีลูกน้ำยุงมากที่สุด พบว่าส่วนมาก จะจัดไว้ตามห้องเรียน ห้องสมุด ห้องพักครู ที่น่าเป็นห่วงคือห้องเรียนเด็กเล็ก ที่มีเด็กอนุบาลต้องนอนเวลากลางวัน โดยไม่ได้กางมุ้ง ถ้ามีลูกน้ำยุงเป็นการเสี่ยงสำหรับเด็กที่จะถูกยุงกัดได้ตลอดเวลา เพราะนิสัยยุงลายชอบกัด เวลากลางวัน และบริเวณห้องเด็กเล็ก ห้องสมุด ห้องพักครู อาจจะไม่มีการล้างเปลี่ยนน้ำในแจกันทุก 7 วัน เพราะห้องเรียนเหล่านี้อยู่นอกกลุ่มเป้าหมายของการจัดกิจกรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ซึ่งดำเนินการกิจกรรมนี้อาจไม่ได้ทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในห้องดังกล่าว

นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่า การศึกษาวิจัยในอดีตที่ผ่านมา พบว่าแจกันพลูด่างเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่สำคัญของโรงเรียน แต่ปัจจุบันเมื่อผู้วิจัยทำการสำรวจก็ยังพบว่า แจกันพลูด่างยังเป็นที่ยอมรับปลูกอยู่ในโรงเรียนเสมอ น่าจะได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบ้าง โดยเฉพาะหน่วยงานสาธารณสุขที่ทราบปัญหาควรแนะนำให้โรงเรียนเปลี่ยนวิธีการไปปลูกต้นไม้ชนิดอื่นแทนแจกันพลูด่าง หรือถ้ามีการปลูกอาจใช้ดินวิทยาศาสตร์แทน โดยการประชุมชี้แจงให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือครู เข้าใจให้ถูกต้องว่าแจกันที่ใช้แช่พลูด่างนั้นแม้ปลูกแล้วดูสวยงาม ราคาถูก หาง่าย ไม่ต้องดูแลรักษามาก แต่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายที่น่าโรควัเชื้อเสียดอกออกมาสู่นักเรียนได้ ถ้ามีการปลูกจะต้องล้างขัดแจกันเปลี่ยนน้ำทุกสัปดาห์

3.3 ดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุง

ค่าร้อยละของภาวะที่พบลูกน้ำ (Container Index หรือ CI.) ของ 11 กลุ่มโรงเรียนตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม - ธันวาคม 2537 มีค่าอยู่ระหว่าง 17.7-31.0 ค่า CI.เฉลี่ยที่สูงเกิน ร้อยละ 20 ทุกเดือนอาจทำให้เกิดการระบาดของโรควัเชื้อเสียดอกได้ง่าย โดยค่า CI. จะสูงในเดือน พฤษภาคม เท่ากับ 28.2 ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนเพิ่งเปิดภาคเรียน ยังไม่มีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ จากการสัมภาษณ์ครูพบว่าส่วนมาก ร้อยละ 71.4 ตอบว่าเริ่มดำเนินกิจกรรมในเดือน มิถุนายน ดังนั้น ค่า CI. ในเดือนมิถุนายน-สิงหาคมจะเริ่มลดลง จากนั้นจะเริ่มสูงขึ้นอีก

ในเดือน กันยายน และ ตุลาคมเท่ากับ 31.0 และ 24.5 เพราะเป็นช่วงที่นักเรียนเริ่มสอบและฝนกำลังตกชุก โรงเรียนเริ่มจะปิดภาคเรียนภาคต้น การดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนจะเริ่มลดลง ดังนั้นค่า CI. จึงสูงขึ้นและหลังจากโรงเรียนเปิดเรียนภาคปลายในเดือนพฤศจิกายน ค่า CI. จะเริ่มลดลงอีกครั้ง เพราะมีการดำเนินกิจกรรมในภาคเรียนต่อไปตามปกติซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรูจิวา มังคละศิริและคณะ (2533) พบว่าค่า CI. จะสูงในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม และลดต่ำลงในช่วงที่มีการดำเนินงานในระหว่างเปิดภาคเรียน

ค่า Stegomyia Index (SI.) คือจำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำต่อประชากรที่สำรวจ มีค่าอยู่ระหว่าง 10.8-21.5 ต่อนักเรียน 1000 คน ค่านี้จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของภาชนะที่พบลูกน้ำ กับความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ที่สำรวจ จะพบว่า ค่า SI. จะสูงสุดในเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนใกล้ปิดภาคเรียน อีกทั้งเป็นช่วงที่ฝนตกแหล่งเพาะพันธุ์ยุงจะเพิ่มขึ้น และไม่มีผู้ดูแลควบคุมกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ซึ่งค่านี้จะแปรตามค่า CI. (ถนอม มาร์ติน และคณะ, 2535)

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกกลุ่มโรงเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง มี 7 โรงเรียนและกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องมี 4 โรงเรียน พบว่า

กลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง พบแจกันพลูด่างพบมากที่สุด ร้อยละ 56.6 รองลงมาคือภาชนะใส่น้ำใช้ร้อยละ 40.8 ภาชนะที่พบว่ามียุงมากที่สุดคือแจกันใส่พลูด่าง ร้อยละ 67.0 พบค่า CI. เฉลี่ย 29.3 และมีค่าอยู่ระหว่าง 25.9-36.3 โดยจะพบค่า CI. สูงในช่วงเดือนพฤษภาคมแล้วจะลดลงในเดือนมิถุนายน - สิงหาคม และจะสูงขึ้นมากในเดือนกันยายน - ตุลาคม ถึงแม้ว่าจะมีค่าลดลงในบางเดือน แต่โดยภาพรวมของกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่องแล้ว ค่า CI. ที่สูง เกินร้อยละ 20 ถือว่าเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนได้ (กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2535) ซึ่งค่า CI. ที่สูงนี้เนื่องมาจากในหมวดที่ 1 ข้อมูลครู มีครูที่ทำกิจกรรมกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงครอบคลุมพื้นที่ในโรงเรียนเพียงร้อยละ 46.7 และทำการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงอย่างต่อเนื่องเพียงร้อยละ 24.8 ดังนั้นค่า CI. จึงสูงตามการดำเนินกิจกรรมของครูและนักเรียนในโรงเรียน และเมื่อพิจารณาจากแหล่งเพาะพันธุ์ยุงจะพบว่าแหล่งเพาะพันธุ์ที่พบว่ามีมากที่สุดคือ แจกันพลูด่าง ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาทั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tonn, R.J., et al. (1979) พบว่าภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงส่วนใหญ่ ได้แก่ภาชนะที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมา ส่วนค่า Stegomyia Index (SI.) นั้นจะแปรไปตามค่า CI. ซึ่งเป็นค่าที่นักเรียนในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกยุงกัด

กลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง พบว่าแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่พบมาก คือแจกันแช่ผลค้าง ร้อยละ 66.9 รองลงมาคือภาชนะใส่น้ำใช้ในห้องน้ำ ร้อยละ 23.7 และจานรองกระถางต้นไม้ ร้อยละ 7.3 และยังพบว่าภาชนะที่มีลูกน้ำยุงลายมากที่สุดคือแจกันผลค้าง โดยพบเช่นเดียวกับกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง ดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย พบว่า ค่า CI.เฉลี่ยของกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องเท่ากับ 14.3 และมีค่าอยู่ในช่วง 8.4-21.7 เมื่อพิจารณารายเดือนพบว่าค่า CI.สูงเกินร้อยละ 20 โดยจะพบใน เดือน พฤษภาคม ซึ่งเป็นเดือนที่เริ่มเปิดภาคเรียนยังไม่มีกรดำเนินการดำเนินกิจกรรม หลังจากการดำเนินกิจกรรม ค่า CI.เริ่มลดลงต่ำกว่าร้อยละ 20 ทุกเดือน แต่เมื่อพิจารณาจากกลุ่มโรงเรียน พบว่า จะมีเพียงกลุ่มโรงเรียนเดียวที่ค่า CI. ต่ำกว่าร้อยละ 20 ทั้ง 8 เดือน คือกลุ่มหมื่นไวย ส่วนกลุ่มลำปาวและกลุ่มโคกกรวด จะมีค่า CI.สูงเกิน ร้อยละ 20 ในเดือน พฤษภาคม เพียงเดือนเดียว เมื่อมีการดำเนินงานในเดือน มิถุนายน สามารถควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงให้มีค่า CI.ลดลงได้ไม่เกินร้อยละ 20 แต่กลุ่มโรงเรียนโคกสูง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ครูตอบว่าได้ทำกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาค่า CI. จะพบว่าค่าสูงเกินร้อยละ 20 ในเดือนพฤษภาคม ลดลงในเดือน มิถุนายน-สิงหาคม และสูงขึ้นอีกในเดือนกันยายน-ตุลาคม และเดือนธันวาคม ผู้วิจัยคาดว่าสาเหตุอาจจะเนื่องมาจากการดำเนินการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงทำอย่างต่อเนื่องแต่อาจทำไม่ถูกวิธี เช่นการเปลี่ยนน้ำในแจกัน อาจไม่ได้นำแจกันมาขัดล้างรอบ ๆ ซึ่งอาจมีไข่ยุงติดค้างอยู่หรือไม่ได้นำต้นผลค้างออกมาล้างบริเวณต้นหรือราก ซึ่งมีลูกน้ำเกาะอยู่ ซึ่งผู้ที่เปลี่ยนน้ำอาจจะเป็นนักเรียนที่ยังไม่ทราบวิธีที่ถูกต้อง เพราะจากหมวดที่ 1 และ 2 ข้อมูลครูและนักเรียน พบว่าในการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง นักเรียนเป็นผู้สำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงกันเอง เป็นส่วนมาก และในหมวดความรู้ในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง นักเรียนมีความรู้ในระดับปานกลาง ถึงผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำเท่านั้น จากการศึกษาของกองโรคติดต่อทั่วไป และฝ่ายเวชกรรมสังคมโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา(2530) พบว่า ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ยังปฏิบัติในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงไม่ถูกต้อง ทำให้จำนวนลูกน้ำยุงจึงไม่ลดลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสนใจเมื่อจัดอบรมความรู้ควรเน้นเทคนิคและวิธีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่ถูกต้อง แม้ครูและนักเรียนจะมีความรู้ทั่วไปเรื่องโรคไข้เลือดออก แต่ถ้าวิธีการปฏิบัติไม่ถูกต้องก็ไม่อาจลดลูกน้ำยุงได้ เพราะถือว่าการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกจะให้ผลต้องกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ส่วนค่า Stegomyia Index (SI.) จะสูงในเดือน พฤษภาคม และลดลงในเดือน มิถุนายน - สิงหาคม และสูงขึ้นในเดือน กันยายน - ตุลาคม

เมื่อนำค่าเฉลี่ย CI. ของกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง มาทดสอบความแตกต่างทางสถิติพบว่า ค่า CI. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

นั่นคือโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มีค่า CI. เฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง การที่ค่า CI. ของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันนั้น นอกจากการปฏิบัติกิจกรรมแตกต่างกันแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าอาจมีสิ่งรบกวนอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของค่า CI. ได้เช่น การพันสารเคมีกำจัดยุงบริเวณโรงเรียน หรือบริเวณใกล้ ๆ โรงเรียน ที่ทำการศึกษา ซึ่งถ้าเป็นดังนี้อาจมีผลกระทบต่อผลการลดลงของลูกน้ำยุงได้ นอกจากนี้ยังมีปริมาณฝนที่ตกลงมาอาจมีผลต่อปริมาณการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของลูกน้ำยุงอีกด้วย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้นำปริมาณน้ำฝนมาเปรียบเทียบกับค่าร้อยละของความชุกชุมของลูกน้ำยุง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินผลโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลสรุปดังนี้

หมวดที่ 1. ข้อมูลครู

1.1 ลักษณะประชากรของครู

ครูส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 95.7 มีอายุระหว่าง 35-39 ปี ร้อยละ 30.0 (เฉลี่ย 41.6 ปี) สมรสแล้ว ร้อยละ 81.4 เป็นครูในสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุดร้อยละ 25.7 และเป็นครูประจำชั้นร้อยละ 74.3 ตำแหน่งปัจจุบันเป็นอาจารย์ 2 ร้อยละ 81.1 ประสบการณ์รับราชการครู อยู่ระหว่าง 15-19 ปี (เฉลี่ย 18.9 ปี) ร้อยละ 28.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 11,646.1 บาท

1.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

ครูร้อยละ 71.9 ทราบว่ามีโครงการร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการและบอกช่วงเวลาดำเนินการได้ถูกต้อง ครูร้อยละ 70.9 ทราบและเข้าใจจุดมุ่งหมายของโครงการ ครูร้อยละ 66.7 มีการจัดทำแผนดำเนินงานโดยทำแผนร่วมกับงานอนามัยของโรงเรียน และมีการประสานงานกับหน่วยงาน

สาธารณสุขก่อนจัดกิจกรรม มีการจัดการอบรมเรื่องโรคไข้เลือดออกแก่ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมร้อยละ 40.5 พบว่าครูร้อยละ 20.0 เคยเข้ารับการอบรม ครูร้อยละ 58.6 มีประสบการณ์สอนเรื่องโรคไข้เลือดออกมาก่อน ครูร้อยละ 77.6 ทราบและระบุหน่วยงานสาธารณสุขได้ถูกต้อง และมีการประเมินผลโครงการร้อยละ 61.0

1.3 ความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครู

ความครอบคลุม และความต่อเนื่องของกิจกรรม มีทั้งหมด 4 กิจกรรม ซึ่งครูจะต้องดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ครอบคลุมตามเกณฑ์ที่กำหนด

กิจกรรมการสอน พบว่าครูดำเนินกิจกรรมครอบคลุมตามเกณฑ์ ร้อยละ 89.5 และมีความต่อเนื่องของกิจกรรมร้อยละ 47.6

กิจกรรมการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียน พบว่าครูดำเนินกิจกรรมครอบคลุมพื้นที่การสำรวจในโรงเรียน ร้อยละ 46.7 และมีการดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องร้อยละ 24.8

กิจกรรมการให้แบบการบ้านอาสาสมัครสาธารณสุข (อสร.) สำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงในโรงเรียน ครูร้อยละ 58.1 ให้แบบสำรวจ อสร. ครอบคลุมตามเกณฑ์และมีความต่อเนื่องในการให้แบบสำรวจร้อยละ 61.9

กิจกรรมการให้แบบการบ้านนักเรียนสำรวจและกำจัดยุงที่โรงเรียน ครูดำเนินกิจกรรมได้ครอบคลุมนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 33.8 และให้แบบสำรวจนักเรียนสำรวจอย่างต่อเนื่องร้อยละ 56.2

นอกจากนี้ยังพบว่ามีครูคนเดียวกัน ที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนครอบคลุมกิจกรรมดังกล่าวทั้ง 4 กิจกรรมมีร้อยละ 27.1 และดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทั้ง 4 กิจกรรมร้อยละ 21.0

1.4 ความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของโรงเรียน

การดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของโรงเรียนโดยครูจะต้องดำเนินกิจกรรมดังกล่าวทั้ง 4 กิจกรรมตามเกณฑ์มากกว่า ร้อยละ 80 ของครูในโรงเรียนพบว่ามีกลุ่มโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องตามเกณฑ์เป็นกลุ่มโรงเรียนเดียวกันจำนวน

4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.4

1.5 ปัญหาในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

เมื่อนำปัญหามาแบ่งระดับพบว่าครูมีปัญหาในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 76.7 รองลงมาคือ ปัญหามาก ร้อยละ 12.9 และระดับปัญหาน้อย ร้อยละ 10.5 ปัญหาที่พบคือขาดอุปกรณ์สนับสนุน (แบบการบ้านสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียน ร้อยละ 57.1 ขาดทรายอะเบท ขาดปลากินลูกน้ำ แบบสำรวจการบ้านของอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน (อสร.) คู่มือป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษา) ขาดการติดตามนิเทศติดตามงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 53.3 ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ร้อยละ 42.9 และขาดการชี้แจงนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการแก่ครูที่ดำเนินงาน ร้อยละ 41.0

1.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุม และความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

ข้อมูลประชากร พบว่า ระดับชั้นปี เพศ ระดับการศึกษา ประเภทครู ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) ส่วน อายุ ประสบการณ์รับราชการครู มีความสัมพันธ์ต่อความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ข้อมูลทั่วไปของโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า การทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ การจัดทำแผนปฏิบัติงานก่อนการจัดทำแผน การตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในโรงเรียน การเคยได้รับการอบรมโรคไข้เลือดออก การมีประสบการณ์สอนโรคไข้เลือดออก การประเมินผลโครงการ มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่อง ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) นอกจากนี้ยังพบว่าระดับปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

หมวดที่ 2 ข้อมูลนักเรียน

2.1 ข้อมูลประชากร

พบว่านักเรียนเพศหญิงและเพศชายมีสัดส่วนเท่ากัน ร้อยละ 50.6 และ 49.4 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีมากที่สุด ร้อยละ 26.8 มีอายุเฉลี่ย 10.2 ปี อายุที่พบมากอยู่ในช่วง 10-11 ปี ร้อยละ 49.8 ในจำนวนนักเรียนที่สุ่มตัวอย่างได้พบว่าเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน(อสร.) ร้อยละ 8.5 จากการศึกษาความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงานของครูในหมวด ที่ 1 พบโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก มีความครอบคลุมและต่อเนื่องกิจกรรม จำนวน 4 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 218 คน (ร้อยละ 19.8) ส่วนโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่องมี 7 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 882 คน(ร้อยละ 80.2)

2.2 ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก

พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 11 กลุ่มโรงเรียน มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกทุกหมวดอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุดร้อยละ 27.1 รองลงมาคือ มีความรู้ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ร้อยละ 24.5 และมีความรู้ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 19.1

แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง กับนักเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมไม่ต่อเนื่อง

พบว่านักเรียนในโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับดี มีร้อยละ 32.1 รองลงมาคือ มีความรู้ในระดับดีมาก ร้อยละ 31.2 และมีความรู้ในเกณฑ์ปานกลาง ร้อยละ 18.3

นักเรียนในโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 29.2 รองลงมาคือ มีความรู้ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ร้อยละ 27.7 และมีความรู้ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 15.9

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม มาทดสอบความแตกต่างทางสถิติพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) นั่นคือนักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องมีความรู้ในเกณฑ์ดีกว่านักเรียนในกลุ่มที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง

แยกความรู้ออกเป็นหมวดความรู้ทั่วไป และความรู้ในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

2.3 ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 11 กลุ่มโรงเรียนมีทัศนคติในเรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 87.2 รองลงมาคือ มีทัศนคติในระดับสูง ร้อยละ 11.1 และมีทัศนคติในระดับต่ำ ร้อยละ 1.7

เมื่อแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม พบว่านักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่ไม่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่องมีระดับทัศนคติ อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 87.2 เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม และเมื่อนำคะแนนทัศนคติของทั้ง 2 กลุ่ม มาทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

2.4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการและควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจกรรม ในการป้องกัน โรคไข้เลือดออก เกี่ยวกับการได้รับการเรียนการสอน การเคยสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การได้รับการเคยได้รับแบบการบ้านสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของ อาสาสมัครสาธารณสุขในโรงเรียน (อสร.) สำรวจที่โรงเรียน และการเคยได้รับแบบการบ้านสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียนที่บ้านของนักเรียน ในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง และนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

หมวดที่ 3 ข้อมูลความชุกชุมของลูกน้ำยุงลายในภาชนะที่มีน้ำขังในโรงเรียน

การสำรวจความชุกชุมของลูกน้ำยุง ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 11 โรงเรียน โดยสำรวจเดือนละ 1 ครั้งต่อ 1 โรงเรียน สำรวจ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2537-ธันวาคม 2537 รวม 88 ครั้ง จากการศึกษาได้ผลสรุปดังนี้

แหล่งเพาะพันธุ์ยุง พบว่าภาษาณะที่พบว่ามีน้ำขังและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงมากที่สุดคือ แจกันพลูด่างร้อยละ 60.2 รองลงมาคือ ภาษาณะเก็บน้ำใช้ในห้องน้ำห้องส้วม ร้อยละ 26.6 และจานรองกระถางต้นไม้ร้อยละ 3.3 บริเวณที่แหล่งเพาะพันธุ์ยุงคือ ห้องเรียนนักเรียน ห้องนอนเด็กเล็ก ห้องพักครู ห้องสมุด ห้องน้ำห้องส้วม ภาษาณะที่พบลูกน้ำยุงมากที่สุดคือแจกันพลูด่างมีลูกน้ำยุงมากที่สุด ร้อยละ 69.1 รองลงมาคือภาษาณะใส่ น้ำใช้ในห้องน้ำห้องส้วมมีร้อยละ 20.6

ดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุง โดยการหาค่าร้อยละของภาษาณะที่พบลูกน้ำยุง (Container Index หรือ CI.) และค่าจำนวนภาษาณะที่พบลูกน้ำต่อประชากรในโรงเรียนที่สำรวจ (Stegomyia Index หรือ SI.) พบว่า ค่าร้อยละของภาษาณะที่พบลูกน้ำยุง (Container Index หรือ CI.) เฉลี่ย 8 เดือน จำนวน 11 โรงเรียน เท่ากับ 23.9 ค่า CI. จะสูงในเดือน พฤษภาคม ซึ่งเป็นเดือน ที่เพิ่งจะเปิดเรียนภาคต้น และจะลดต่ำลงในเดือน มิถุนายน - สิงหาคม แล้วจะเริ่มสูงขึ้นอีกในเดือน กันยายน - ตุลาคม ส่วนจำนวนภาษาณะที่พบลูกน้ำ ต่อประชากรในโรงเรียนที่สำรวจ (Stegomyia Index หรือ SI.) พบว่าค่า SI. จะมีระดับสูงต่ำตามค่าของ CI. ของแต่ละโรงเรียน

เมื่อแบ่งกลุ่มโรงเรียนที่ทำการศึกษออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่โรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง มี 7 โรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง มี 4 โรงเรียน พบว่ากลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง พบว่าภาษาณะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงเป็นแจกันใส่พลูด่างมากที่สุด และพบว่าภาษาณะดังกล่าวมีลูกน้ำมากที่สุด พบว่าค่า CI. จะสูงกว่า ร้อยละ 20 ทุกเดือน โดยจะมีค่าสูงในเดือน พฤษภาคม เดือน กันยายน และตุลาคม ค่า CI. ของกลุ่มเฉลี่ย เท่ากับ 29.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.3 ค่า CI. สูงสุดเท่ากับ 36.3 ต่ำสุด 25.9 และค่า SI. จะแปรไปตามค่า CI. ที่สูงขึ้นและลดลงแต่ละเดือน ค่า SI. เฉลี่ย 18.6

กลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่อง พบว่าภาษาณะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงเป็นแจกันใส่พลูด่างเช่นกัน โดยพบว่าภาษาณะดังกล่าวมีลูกน้ำมากที่สุด พบว่าค่า CI. สูงกว่า ร้อยละ 20 เพียงเดือนเดียวคือเดือน พฤษภาคม นอกนั้นต่ำกว่าร้อยละ 20 ค่า CI. ลดลงช่วงเดือน มิถุนายน-สิงหาคม และจะสูงขึ้นในเดือน กันยายน-ตุลาคม 2537 โดยมี ค่า CI. ของกลุ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับ 14.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.6 ค่า CI. สูงสุด เท่ากับ 21.7 ต่ำสุด 8.4 ส่วนค่า SI. จะแปรตามค่า CI. โดยมีค่า SI. เฉลี่ย 16.0 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.8 ค่า SI. สูงสุด 33.2 ต่ำสุด 9.3

เมื่อนำค่า Container Index (CI.) ของโรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมาทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า ค่า CI. กลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมไม่ครอบคลุมและไม่ต่อเนื่อง มี CI. เฉลี่ย

เท่ากับ 29.3 กลุ่มโรงเรียนที่มีกิจกรรมครอบคลุมและต่อเนื่องมีค่า CI.เฉลี่ยเท่ากับ 14.3 เมื่อนำมาทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ข้อเสนอแนะ

การประเมินผลโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงระหว่างโครงการกำลังดำเนินการอยู่ มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามปัญหาที่พบดังนี้

ผู้บริหารหรือหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน

1. ควรชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานให้ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกได้ทราบทุกคน
2. มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนประจำปี มอบหมายหน้าที่ให้มีคณะกรรมการดูแล พร้อมทั้งมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานสุขภาพของโรงเรียน เพื่อจัดทำแผนร่วมกัน
3. จัดอบรมความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ให้ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ยังไม่เคยได้รับการอบรม ให้มีการอบรมให้ครบทุกคน หรือจัดให้มีการอบรมฟื้นฟูความรู้แก่ครูที่เคยอบรมแล้ว
4. ครูหรือผู้บริหารในโรงเรียน ควรให้ความสนใจแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่เป็นปัญหาของโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่บุคลากรในโรงเรียนประดิษฐ์ขึ้นนำเอง ควรลดหรือทำลายแหล่งเพาะพันธุ์เหล่านี้ หรือเปลี่ยนไปใช้ดินวิทยาศาสตร์แทนการใช้ดิน
5. มีการประเมินผลโครงการประจำปี เพื่อติดตามความครอบคลุมและความต่อเนื่องของกิจกรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
6. ดำเนินกิจกรรมป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนต่อไป แม้ว่าโครงการจะสิ้นสุดในปี 2539 โดยบรรจุเนื้อหาการสอนในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข

1. เป็นคณะกรรมการร่วมกับโรงเรียนเพื่อจัดทำแผนดำเนินงานประจำปีและประเมินผล

การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคร่วมกับโรงเรียน

2. ติดตามนิเทศงาน ช่วยเหลือช่วยแก้ไขปัญหา และร่วมรณรงค์กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ

3. สนับสนุน อุปกรณ์การสอน สื่อ แบบฟอร์มที่มีปัญหาต่อการดำเนินงาน เช่น แบบสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงของนักเรียน และ อสร. คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในสถานศึกษา

4. จัดอบรมความรู้ใหม่ หรืออบรมฟื้นฟูความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกแก่ครู พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการให้ครูทราบโดยทั่วถึง โดยร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้บริหารโรงเรียน

5. นำเสนอผลการสำรวจและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงที่โรงเรียนสรุปส่ง เพื่อให้โรงเรียนทราบแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และความชุกชุมของลูกน้ำยุงในโรงเรียน

6. นำเสนอสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในพื้นที่ให้ครูหรือผู้บริหารโรงเรียนได้ทราบสถานการณ์ของโรคไข้เลือดออก ประจำปีหรือในช่วงที่มีการระบาดของโรค

7. ติดตามสนับสนุนโรงเรียนให้มีการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียนให้เป็นงานปกติแม้โครงการของทั้ง 2 กระทรวงจะสิ้นสุดในปี 2539

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก เพื่อติดตามการปฏิบัติงานในระดับจังหวัด หรือระดับเขต ต่อไป

2. มีการประเมินผลความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

3. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

4. ประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อโครงการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในโรงเรียน

5. ประเมินผลกระทบของโครงการในด้านความรู้ครูและนักเรียน อัตราป่วย อัตราตายด้วยโรคไข้เลือดออก แหล่งเพาะพันธุ์ยุงและความชุกชุมของลูกน้ำยุง เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว

6. ประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก